

УДК 69.003:658

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-5.23>

Терлецька В.О.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»

ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНИХ СТРУКТУР

У статті досліджено проблему формування та розвитку венчурних структур в умовах активізації інноваційної діяльності, а також сформовано підходи до оцінювання розвитку венчурних структур, запропоновано оцінювати розвиток венчурних структур за окремими одиничними показниками потенціалу, стану та динаміки функціонування венчурної структури, ступеня залучення інвестицій або за зведеними показниками, які входять до певної підгрупи чи групи показників, узагальнюючою при цьому є інтегральна оцінка узгодженості розвитку венчурної структури, що сприятиме отриманню адекватної оцінки збалансованості розвитку венчурних структур, також представлено консенсусне тлумачення терміну «розвиток підприємства», запропоновано визначення поняття «розвиток», визначено властивості розвитку, представлено типологію розвитку венчурних структур за класифікаційними ознаками, сформовано вимоги до формування системи показників венчурних структур, досліджено підходи до формування системи показників.

Ключові слова: розвиток підприємства, розвиток венчурних структур, властивості розвитку, венчурні структури, система показників, узгодженість розвитку.

EVALUATION OF THE VENTURE STRUCTURES DEVELOPMENT

Terletska Viktoria

Lviv Polytechnic National University

In dynamic and changing conditions of operation of the venture structures it becomes increasingly difficult to carry out effective activities in conditions of uncertainty, accompanied by permanent changes in the business environment. Such changes become rapid and unpredictable. Therefore, there is a need and feasibility of forming effective mechanisms and tools for assessing the development of the venture structures. The multifaceted and interdisciplinary nature of the concept of "development" leads to a significant number of interpretations of this phenomenon. The analysis of scientific sources on these issues of the authors allows us to conclude that there is a significant gap in the instrumental support of the formation and development of the venture structures, as well as the problem of assessing the development of the venture structures in

terms of innovation, which necessitated the development of both theoretical and applied methodical bases of formation and estimation of development of the venture structures in the conditions of activization of innovative activity. The article has been examined the problem of formation and development of the venture structures in terms of activation of innovation, formed the approaches to assessing the development of the venture structures, proposed to assess the development of the venture structures by individual indicators of potential, state and dynamics of the venture structure, investment or consolidated indicators, which are part of a subgroup or group of indicators, generalizing is an integrated assessment of the coherence of the venture structure, which will help to obtain an adequate assessment of the development of the venture structures. A consensual interpretation of the term "enterprise development" has been proposed. Definition of "development" has been represented, the typology of development of the venture structures on classification signs has been presented, requirements to formation of system of indicators of venture structures have been formed, approaches to formation of system of indicators have been investigated.

Keywords: enterprise development, development of the venture structures, properties of development, venture structures, system of indicators, coherence of development.

Постановка проблеми. У динамічних та мінливих умовах функціонування венчурним структурам стає все складніше здійснювати ефективну діяльність в умовах невизначеності, що супроводжується перманентними змінами бізнес-середовища. Такі зміни набувають швидкого та непередбачуваного характеру. Тому виникає необхідність і доцільність формування дієвих механізмів та інструментів оцінювання розвитку венчурних структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням дефініції «розвиток» займався колектив науковців, таких як: Н.В. Афанасьєв, В.Д. Рогожин, В.І. Рудик, І.А. Богатирьов, Ю.С. Погорелов [1] та ін. Теоретичні та методологічні аспекти розвитку підприємства, його функціонування та управління висвітлено у працях М. Альберта [2], Н.В. Афанасьєва [3], С.П. Дунди [4], Е.П. Карліної [5], В. Кицяка [6], І.Я. Кулиняка [7], М.А. Кушнера [5], Т.В. Лебідя [8], М.Х. Мескона [2], Ю.С. Погорєлова [1], О.В. Раєвньої [9], М.Р. Тимошук [8], Р.В. Фецура [8], Ф. Хедоури [2], Н.В. Цопи [10], С.В. Шишковського [8], Н.Р. Яворської [8], А.І. Якимів [8] та інших. Огляд наукових джерел, які розкривають підходи до планування, аналізування та оцінювання розвитку венчурних структур дає змогу стверджувати, що проблема оцінювання розвитку венчурних структур в умовах активізації інноваційної діяльності вимагає подальшого опрацювання.

Формування цілей статті. Здійснити консенсусне тлумачення терміну «розвиток підприємства», удосконалити визначення терміну «розвиток», визначити властивості розвитку, сформувати типологію розвитку венчурних структур за класифікаційними ознаками, визначити фактори впливу на розвиток венчурних структур, сформувати вимоги до формування системи показників венчурних структур, дослідити підходи до формування системи показників, запропонувати оцінювання розвитку венчурних структур шляхом інтегральної оцінки узгодженості розвитку, що сприятиме отриманню адекватної оцінки збалансованості розвитку венчурних структур.

Виклад основного матеріалу. Багатоаспектний та міждисциплінарний характер поняття «розвиток» призводить до появи значної кількості тлумачень цього явища. Проведений аналіз наукових джерел щодо вказаної проблематики наведених авторів дозволяє зробити висновок про існування відчутної прогалини в інструментальному забезпеченні проблеми формування та розвитку венчурних структур, а також проблеми оцінювання розвитку венчурних структур в умовах активізації інноваційної діяльності, що зумовило

необхідність розроблення як теоретико-прикладних, так і методичних засад формування та оцінювання розвитку венчурних структур в умовах активізації інноваційної діяльності.

За останні десятиліття особливої актуальності набуває проблема формування розвитку, визначення сутності та методів оцінювання розвитку венчурних структур.

Як зарубіжні, так і вітчизняні вчені приділяють значну увагу підходам до визначення категорії «розвиток підприємства», проте різноманітність у трактуванні призводить до отримання часто суперечливих результатів, що ускладнює вироблення єдиного узгодженого тлумачення даної категорії, тому для вирішення окресленої проблематики варто розглянути напрацювання як вітчизняних, так і іноземних вчених у напрямку визначення сутності категорії «розвиток підприємства» та його ознак (табл.1).

На підставі опрацювання різноманітних підходів до визначення категорії «розвиток підприємства», узагальнюючи погляди вчених, запропоновано під розвитком підприємства розуміти сукупність процесів зміни структурного, якісного та кількісного характеру системи під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища для досягнення мети і цілей, результатом якого є перехід від одного життєвого циклу до іншого. Тому особливостями розвитку є зміни різноманітних аспектів системи, які проявляються через сукупність процесів, зміни рівня життєвого циклу системи тощо.

Властивостями розвитку є незворотність, цілеспрямованість, інтенсивність, закономірність, усталеність, передбачуваність, лінійність; циклічність, багатоваріантність (альтернативність), стохастичність, непередбачуваність, випадковість, спіральність.

Враховуючи вищесказане, доцільним є представлення типології розвитку венчурних структур (табл. 2).

Управління венчурними структурами є досить складним завданням, спрямованим на досягнення ефективної господарської діяльності шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення гармонійного розвитку у всіх його аспектах.

Варто зазначити, що на сьогодні надзвичайно важливим питанням є проблема оцінювання розвитку венчурних структур. Попри численні практичні розробки щодо типології показників оцінювання розвитку венчурних структур, наявна певна прогалина у побудові цільної теоретичної основи, яка спиралася б на систему засадничих показників формування і оцінювання венчурних структур. При цьому постає ряд проблем,

Таблиця 1

Консенсусне тлумачення терміна «розвиток підприємства»

№	Література	Трактування терміну «розвиток підприємства»
1.	Р.В. Фещур, С.В. Шишковський, А.І. Якимів, Т.В. Лебідь, М.Р. Тимошук, Н.Р. Яворська [8, с. 12]	Процес кількісних, якісних та структурних змін стану (потенціалу) соціально-економічної системи та її функціонування для досягнення встановленого бачення й мети (результативності), що зумовлюються іманентною схильністю до удосконалення та мінливістю факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.
2.	Ю.С. Погорелов [1, с. 32]	Безупинний процес, що відбувається за штучно встановленою або природною програмою як зміна станів підприємства, кожен з яких є якісно іншим за попередній, через що у підприємства як у більш складної системи виникають, розкриваються та можуть бути реалізовані нові можливості, нові властивості, якості та характерні риси, які сприяють здатності підприємства виконувати нові функції, вирішувати принципово інші завдання, що зміцнює його позиціонування в зовнішньому середовищі і підвищує здатність протидіяти його негативним впливам.
3.	О.В. Расвєнєва [9, с. 108]	Унікальний процес трансформації відкритої системи в просторі та часі, який характеризується перманентною зміною глобальних цілей його існування шляхом формування нової дисипативної структури і переводом його в новий аттрактор (одна з альтернативних траєкторій розвитку підприємства) функціонування.
4.	В. Кифяк [6, с. 193]	Динамічна система взаємодіючих підсистем, передумов, факторів і принципів, які формують вектор кількісних і якісних змін функціонування підприємством, спрямованих на досягнення пріоритетів.
5.	М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури [2]	Довгострокова програма вдосконалення можливостей вирішувати різні проблеми і здібностей до відновлення, особливо шляхом підвищення ефективності управління культурою організації.
6.	Н.В. Цопа [10, с. 179–180]	Спрямована, закономірна зміна стану підприємства, якому притаманні властивості заощадження і зростання значень якості функціонування підприємства вище порога безпеки, темпів приросту якості функціонування підприємства не нижче щодо приросту економіки і конкретного ринкового оточення.
7.	Л.О. Жилінська, О.О. Розумчук [10, с. 96]	Процес, який не припиняється в часі, триває планомірно, має стрибкоподібний характер та відбувається з використанням як якісних, так і кількісних змін, для переходу різноманітних підсистем на якісно новий рівень завдяки адаптації до факторів внутрішнього і зовнішнього середовища з метою досягнення максимально ефективного стану підприємства».
8.	М.А. Кушнер, Е.П. Карлина [5, с. 114]	Послідовна зміна сфер діяльності, закономірно викликану як реактивною, так і проактивною реакцією менеджменту на вплив внутрішнього і зовнішнього середовища з метою досягнення стабільного й ефективного стану всіх елементів господарюючих суб'єктів».
9.	Н.В. Афанасьєв, В.Д. Рогожин, В.І. Рудика [3]	Виділяють три напрями економічного розвитку: збільшення масштабів споживання економічних ресурсів – кількісний аспект; зміни у складі елементів та їхніх комбінацій – структурний аспект; зрушення в споживчих характеристиках елементів, у їхній індивідуальній і інтегральній корисності – якісний аспект.
10.	Дунда С.П. [4, с. 194]	Сукупність спрямованих, інтенсивних та якісних змін економічної природи, що відбуваються на підприємстві внаслідок протиріч у внутрішньому середовищі та впливів факторів зовнішнього середовища.

Джерело: сформовано автором за даними [1; 2; 3; 4; 5; 6; 8; 9; 10]

пов'язаних з недосконалістю існуючої системи обліку і аналізу венчурних структур, надмірним числом показників чи їх нестачею, дієвістю і результативністю методів прийняття рішень на їх основі. Така ситуація має тенденцію до загострення через відсутність узагальненого підходу до аналізування звітності венчурних структур, за яким можна встановити комплексну оцінку тенденції, прогностне бачення та аналітичну інтерпретацію результатів з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Зважаючи на вагому роль формування та оцінювання розвитку венчурних структур та з урахуванням відсутності нормативно усталеної системи показників оцінювання її стану та тенденцій розвитку, постає актуальне завдання – формування узгодженої системи показників оцінювання розвитку венчурних структур, спираючись на результати дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених.

Варто зазначити, що система показників – це сукупність ієрархічно організованих, причинно-наслідково

взаємопов'язаних, незалежних, несуперечливих між собою показників, які підпорядковані досягненню встановленої головної мети.

Таблиця 2

Типологія розвитку венчурних структур

№	Класифікаційна ознака	Види
1	2	3
1.	За ступенем управління	Керований Некерований (властивий)
2	За напрямком розвитку	Векторний Хаотичний
3.	За стабільністю	Стійкий Нестійкий
4.	За рівнем збалансованості	Збалансований Незбалансований
5.	За гармонійністю розвитку	Узгоджений Неузгоджений

Продовження Таблиці 2

1	2	3
6.	За передбачуваністю	Передбачуваний Біфуркаційний
7.	За змістом	Структурний Кількісний Якісний
8.	За масштабом діяльності	Локальний Глобальний
9.	За тривалістю	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
10.	За швидкоплинністю	Еволюційний Револьюційний
11.	За відкритістю	Спостережувальний Латентний
12.	За характером перетворень	Інтенсивний Екстенсивний
13.	За місцем протікання	Зовнішній Внутрішній
14.	За впровадженням нововведень	Інноваційний Консервативний
15.	За обмеженістю	Обмежений Розширений
16.	За контролем змін	Контрольований Неконтрольований
17.	За адаптацією до змін	Конвергенційний Дивергенційний
18.	За здатністю пристосування до змін середовища	Адаптивний Рефлексивний Активний Проактивний
19.	За унікальністю змін	Типовий Специфічний
20.	За масштабом змін	Комплексний Фрагментарний
21.	За характером розвитку	Зростаючий Спадний Хаотичний
22.	За рівнем невизначеності	Детермінований Вірогідний (ризиковий) Невизначений
23.	За рівнем планування	Тактичний Стратегічний
24.	За об'єктом змін	Організаційно-управлінський Інноваційно-інвестиційний Техніко-технологічний Соціально-економічний Маркетинговий

Джерело: побудовано автором за даними [8, с. 22-23; 10]

Особливістю побудови системи показників оцінювання розвитку венчурних структур є те, що на теперішній час у діючих системах обліку і звітності не передбачено відображення таких показників як показників певної групи. У той же час усвідомлення необхідності і важливості цієї економічної категорії набуває значного поширення і практичного відображення для діяльності венчурних структур, їх стану і динаміки.

Система показників повинна відповідати таким вимогам: бути повною; кількість показників, що входять у систему, повинна мати мінімальну конфігурацію – за принципом В. Паретто («20/80») мінімальності факторів впливу; бути гнучкою; охоплювати як показники стану, так і динаміки функціонування; показники, які утворюють систему, повинні бути незалежними і несуперечливими та ієрархічно підпорядкованими.

Як зазначає Р. Фещур [8], щодо вимог до показників, які утворюють систему, то першочергово варто відзначити такі вимоги: доцільності – необхідності застосування конкретних показників для оцінювання певного аспекту розвитку; достовірності – здатності до адекватного оцінювання стану чи динаміки розвитку; спрямованості – орієнтованості на дослідження предмету, відображення його конкретних властивостей; надійності – здатності забезпечувати стійку оцінку незалежно від часу та особи, яка проводить оцінювання; доступності – інформаційної визначеності та прозорості сприйняття змісту отриманих кількісних оцінок; вимірюваності за кількісною чи якісною шкалою – структурованості та алгоритмічності процесу обчислень; однозначності тлумачення отриманої оцінки розвитку за показником; регуляторності – здатності розроблених на підставі аналізу заходів впливати на розвиток; оперативності – можливості вчасного встановлення значень на підставі даних інформаційної бази; раціональності – співвимірності витрат на аналітичні розрахунки та дієвості отриманих результатів.

Г.В. Назарова, О.В. Іванісов, О.Ф. Доровської для оцінювання розвитку підприємства пропонують використовувати економічний, технічний і трудовий потенціал підприємства.

М.М. Бурмака та Т.М. Бурмака рекомендують використовувати інтегральний показник, що включає рівень конкурентоспроможності і потенціал підприємства.

В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим та О.І. Пушкар застосовують систему діагностики банкрутства підприємства (за моделями Е.І. Альтмана, Р. Лиса, У. Бівера, Гольдера-Конана) та інтегрального показника конкурентоспроможності підприємства.

Модель Хофера-Шенделя для оцінювання розвитку підприємства включає такі показники як: різноманітність асортименту виробів, відносну частку ринку, ефективність системи розподілу, виробничі потужності, обсяги продукту, конкурентоспроможність цін, репутацію тощо.

Ю.Б. Іванов, О.М. Тищенко, Н.А. Дробитько, О.С. Абрамова використовують систему показників, що включає техніко-технологічні та кадрові ресурси, ресурси фінансового стану і фінансових результатів, проте для використання цієї моделі нехтують впливом зовнішніх факторів, зокрема часткою ринку та ціною реалізації.

У науковій літературі набув поширення підхід до аналізування й оцінювання розвитку підприємств за допомогою сукупності показників. Як вказує Р.В. Фещур [8, с. 27], розвиток підприємства обумовлює перехід економіко-виробничої системи з одного якісного стану до іншого, отже потребує аналізування зміни як структурних, так і динамічних параметрів потенціалу. Для вирішення цього завдання вчені розробили різноманітні підходи, різниця між якими не тільки в концепціях, але і в наборах базових показників (параметрів), на підставі яких вимірюють результати і

результативність підприємств. У науковій літературі ці показники отримали назву індикаторів.

Заслужує на увагу збалансована система показників Нортон-Каплана [8], що є однією з найпопулярніших систем, стала основою для побудови різноманітних методик оцінювання діяльності та формування стратегії розвитку підприємств, в яких враховуються як фінансові, так і не фінансові показники. Збалансована система показників охоплює сферу фінансів, операційну діяльність, розвиток персоналу, продукцію. Це все дозволяє сформувавши ефективну стратегію розвитку підприємства.

Опрацювання наукових вітчизняних і зарубіжних джерел за обраною проблематикою дає підставу стверджувати про відсутність узгодженого підходу до формування системи показників оцінювання розвитку венчурних структур. Розбіжності стосуються структурованості систем індикаторів, їх кількісного та якісного переліку, зв'язку зі стратегією розвитку, інформаційного наповнення тощо.

Дослідження наукової літератури дало можливість виокремити два підходи до оцінювання розвитку суб'єктів господарювання, а саме: оцінювання на основі системи критеріїв і показників та оцінювання на базі інтегрального показника.

Враховуючи вищесказане, автор дійшов висновку, що розвиток венчурних структур відбувається у трьох напрямках, а саме: нарощення потенціалу венчурної структури (P), покращення стану та динаміки функціонування (F), а також ступеня залучення інвестицій (In). Кожний напрям передбачає формування відповідної системи показників, що в результаті дозволить здійснювати оцінювання розвитку венчурних структур шляхом інтегральної оцінки (I).

Формування зведених показників кожної підгрупи здійснюють на підставі одиничних показників, а групи – на підставі зведених показників відповідних підгруп за такими формулами:

$$P_j = \sum_i \lambda_{ij} * P_{ij}, \quad F_j = \sum_i \lambda_{ij} * F_{ij},$$

$$In_j = \sum_i \lambda_{ij} * In_{ij}, \quad P = \sum_j \alpha_j * P_j,$$

$$F = \sum_j \alpha_j * F_j, \quad In = \sum_j \alpha_j * In_j,$$

$$I = \beta_1 * P + \beta_2 * F + \beta_3 * In,$$

де λ_{ij} – нормуючі коефіцієнти, $\alpha_j, \beta_1 - \beta_3$ – коефіцієнти вагомості, P_{ij} – одиничні показники потенціалу венчурної структури; F_{ij} – одиничні показники стану та динаміки функціонування венчурної структури; In_{ij} – одиничні показники ступеня залучення інвестицій; P_j – зведені показники потенціалу венчурної структури; F_j – зведені показники стану та динаміки функціонування венчурної структури; In_j – зведені показники ступеня залучення інвестицій; P – групові показники потенціалу венчурної структури; F – групові показники стану та динаміки функціонування венчурної структури; In – групові показники ступеня залучення інвестицій; I – інтегральна оцінка розвитку венчурної структури; i – індекс одиничного показника; j – індекс підгрупового показника.

Формування інтегральної оцінки узгодженості розвитку венчурних структур сприятиме отриманню адекватної оцінки збалансованості розвитку венчурних структур.

Показниками оцінювання потенціалу венчурної структури можуть бути показник окупності активів, показник окупності наявних фінансових коштів тощо.

Показниками оцінювання стану та тенденцій розвитку венчурної структури є економічні показники діяльності стану, а саме: показники майнового стану, показники ліквідності, показники фінансової стійкості, показники ділової активності, показники рентабельності, а також визначення за вказаними показниками рядів динаміки.

Показники оцінювання ступеня залучення інвестицій – активи в управлінні, структура активів, вартість чистих активів, чистий притік капіталу тощо.

Сформована типологія (чи система) індикаторів розвитку венчурних структур як і кожне структурування складного об'єкта дослідження не є вичерпною і може доповнюватися додатковими типологічними ознаками відповідно до мети і цілей дослідників.

Список використаних джерел:

1. Погорелов Ю.С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2012. Вип. 27. Ч. 1. С. 30–34.
2. Дунда С.П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства». URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppci/2011_32/Dunda.pdf (дата звернення: 16.12.2020).
3. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия : монография / за ред. Н.В. Афанасьев. Харьков : ИНЖЭК, 2003. 184 с.
4. Дунда С.П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства». *Проблеми підвищення інфраструктури*. 2011. Вип. 32. С. 70–75.
5. Кушнер М.А., Карлина Е.П. Концептуальные основы управления развитием предприятия. *Вестник ЮУрГУ. Серия «Экономика и менеджмент»*. 2011. № 21 (238). С. 112–117.
6. Кифяк В. Теоретичні основи визначення категорії «розвиток підприємства». *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8. Ч. 2. С. 190–194.
7. Прийма Л.Р., Кулиняк І.Я. Розвиток підприємства: сутність поняття. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22. Ч. 10. С. 236–241.
8. Фещур Р.В. та інші Управління соціально-економічним розвитком підприємств: методологія та інструментарій : монографія / за наук. ред. проф. Р.В. Фещура. Львів : Вид-во «Раст-7», 2016. 226 с.
9. Раевнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / за ред. О.В. Раевневої. Харьков, 2006. 496 с.
10. Цопа Н.В. Теоретические аспекты развития промышленных предприятий. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2009. № 2 (7). С. 177–185.

References:

1. Pohorielov Yu.S. (2012) Kategoriya rozvytku ta yiyi eksplejnarnyj bazys [Category of development and its explanatory basis]. *Theoretical and applied issues of economics*, vol. 27, no. 1, pp. 30–34.
2. Dunda S.P. Teoretychni pidxody do vyznachennya ponyattya «rozvytok pidpryyemstva» [Theoretical approaches to the definition of «enterprise development»]. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppci/2011_32/Dunda.pdf (accessed 16 December 2020).
3. Afanasev N.V. Upravlyenye razvytyem predpryyatyua. Enterprise development management: monogr. / pod red. N.V. Afanasev, 2003. P. 184.
4. Dunda S.P. (2011) Teoretychni pidxody do vyznachennya ponyattya «rozvytok pidpryyemstva» [Theoretical approaches to the definition of the «enterprise development»]. *Problems of improving infrastructure*, vol. 32, pp. 70–75.
5. Kushner M.A., Karlyna E.P. (2011) Konceptualnye osnovy upravlenyya razvytyem predpryyatyua [Conceptual bases of enterprise development management]. *Bulletin of SUSU*, vol. 21, no. 238, pp. 112–117.
6. Kyfyak V. (2011) Teoretychni osnovy vyznachennya kategoriyi «rozvytok pidpryyemstva» [Theoretical bases of definition of the category «development of the enterprise»]. *Economic analysis*, vol. 8, no. 2, pp. 190–194.
7. Pryjma L.R., Kulynyak I.Ya. (2012) Rozvytok pidpryyemstva: sutnistponyattya [Enterprise development: the essence of the concept]. *Scientific Bulletin of NLTU*, vol. 22, no. 10, pp. 236–241.
8. Feshhur R.V. (2016) Upravlinnya socialno-ekonomichnym rozvytkom pidpryyemstv: metodologiya ta instrumentarij: monogr. / pod red. R.V. Feshhur, p. 226.
9. Rayevnyeva O.V. (2006) Upravlinnya rozvytkom pidpryyemstva: metodologiya, mexanizmy, modeli: monogr. / pod red. O.V. Rayevnyeva, p. 496.
10. Czopa N.V. (2009) Teoretycheskye aspekty razvytyya promyshlennyx predpryyatyj [Theoretical aspects of industrial enterprise development]. *European vector of economic development*, vol. 2, no.7, pp. 177–185.

E-mail: viktoriia.o.terletska@lpnu.ua